

Als marketingtool slaagt de canon van de Nederlandse literatuur in elk geval in zijn opzet. Oude literatuur haalt de krantenkolommen. Maar welk goed doet zo'n canon aan literatuur wanneer ze die voor de verkeerde redenen op de piëdestal zet en daarna voor andere verkeerde redenen van haar sokkel haalt - omdat ze de goede zeden schendt?

Black Venus van Jef Geeraerts is vijf jaar geleden als toemaatje toegevoegd aan de toen gloednieuwe canon van de Nederlandse literatuur, als een hedendaags extraatje dat wat peper en zout kon strooien over die soms wat grijze lijst van vijftig invloedrijkste klassiekers. Jef Geeraerts was pas overleden, dat stemde iedereen mild en de Gangreen-cyclus, waarvan Black Venus (1967) het eerste deel is, heette nog altijd baanbrekend in zijn heidense vitalisme en hoe er over seks en geweld geschreven wordt. Al was het dan over 'oosters genot' met een dertienjarige en 'hitsige negerinnetjes' van vijftien die altijd bereid zijn tot seks omdat ze '-negerinnetjes' zijn. En er wordt ook al eens 'een baviaan' uit een boom geschoten. Maar kijk, zo snel evolueren de zeden dat de roman vijf jaar later weg moet. De Congoherinneringen van Geeraerts zijn volgens de directeur van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (Kantl) een 'lange verheerlijking van opvattingen en gedragingen' die ons vandaag 'misselijk maken'.

Dat een canon op gezette tijden herzien wordt, maakt de autoriteit van zo'n lijst draaglijker. Hoe we lezen, en wat we er interessant aan vinden, verandert. Gelukkig. Maar dan komt de kat op de koord. Een canon is altijd wat verradelijk. Er kleeft een paternalistisch stigma aan, van goedgekeurde literatuur. Te gebruiken op school. En dus literair interessant, maar ook stichtend. In elk geval niet het tegendeel.

Black Venus lezen doe je niet meer voor je plezier. Niet zozeer wegens dat zwelgen in immoreel exotisme en stuitende seksisme, maar omdat de roman te oninteressant is om dat draaglijk te maken. Dat was hij vijf jaar geleden niet minder. Zelfs onder de eerste recensenten veertig jaar geleden waren er genoeg die hem daarom niet lustten. Hem nu schrappen met een moreel argument in de sfeer van Black Lives Matter opent de doos van Pandora die eind de jaren 60 gesloten raakte. Literatuur en kunst worden nu - opnieuw naast de lat van het moreel wenselijke gelegd. De enggeestigheid lonkt, andere enggeestigheid dan de burgerlijke katholieke truttigheid waartegen Geeraerts als een heidense sater tekeering, maar niet minder beknellend. Dan staat er geen maat op de schoonmaak in 'verderfelijke' kunst die op gang kan komen.

Karel Verhoeven

Copyright © 2020 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden